

9.

DISPUTATIO PHILOSOPHICA. POSITIONES NONNUL- LAS THEORETICAS,

Ut & PRACTICAS, duabus sectionibus
inclusas, cum succinctâ earundem ex-
plicatione, complectens;

Quam

Adjuvante divinâ gratiâ,

*Cum consensu Amplissimæ Facultatis Philosophicæ, in
Regiâ Academiâ Aboënsi,*

S U B P R A E S I D I O

Plurimum Reverendi & Praclarissimi VIRI,

M. PETRI ANDREÆ BERGII,
Ebrææ & Græcæ Ling: Professoris ordinarii,
Mecœnatis, præceptoris ac Promotoris
sui æternum suspiciendi;

*Pro obtainendis Magisterii Philosophici honoribus ac privi-
legiis, placide Eruditorum censuræ, modestè subjicit,*

GEORGIUS P. SCHIFFER/ Arbogiâ-Wesm.
Alumnus Reg.

*Ad diem 4. Maij Anni fluentis MDC LXVII, horis consueitis
in auditorio superiori & maximo.*

A B O Æ,

Excusâ à PETRO HANSONIO Acad. Typ.

Admodum Reverendo in Christo Patri,
DN. OLAVO LAURELIO.
S. S.^æ Theologiae Doctori Celeberrimo, Inclita Diœceseos Arosiensis Episcopo amplissimo,
& Regii Gymnasii Ephoro gravissimo, mecoœnati ac Patrono magno, calido observantiae zelo
æternum suspiciendo.

*Plurimum Reverendis, Clarissimis & Doctissimis VIRIS,
VENERANDI CONSISTORII ECCLE-
SIASTICI AROSIENSIS ADSESSORIBUS,
AC GYMNASII ejusdem LECTORIBUS dignissi-
mis, Promotoribus suis indubitatissimis:*

Plurimum Reverendo & Praclarissimo VIRO,
DN. M. GEORGIO H. WINTROSIO,
Arbogienium Pastori meritissimo, nec non ad-
jacentium Præposito vigilantissimo, Patrono ac
promotori suo certissimo, nunquam non deve-
nerando.

U T E T

*Ceteris in Predicâ diœcesi, Reverendis, Clarissimis & Doctissimis
D.^{nis} PRÆPOSITIS, PASTORIBUS, Scholarum
RECTORIBUS & verbi Divini comministris,
Promotoribus itidem atq; fautoribus suis honorandis.*

*Exercitium hocce Academicum inaugurale, in debitâ gra-
titudinis tesseram, & certam promotionis spem,*

*Submissè, Reverenter & perquam offi-
ciose inseribit ac dedicat.*

G. P. S.

PRÆFATIO.

Nventum non esse humanum Philosophiam, sed immortalis ac aeterni Dei donum excellentissimum, non solum nobis ostendit S. Scriptura, sed et Saniores Ethnici idem testatum faciunt; utpote divinus ille Plato, qui in Timao assertit: Nullum a Deo munus praestabilius Philosophiam mortalibus collatum esse. Et vetustissimi Poëtae finxerunt Minervam sapientiae Deam e cerebro iovis prognatam. Non dissentit ab hisce Cicero, cum dicit: Nullus est vir magnus sine aflatu divino. Quare et Deus T. O. M. homini, ut ipsum quodammodo imitari studeret, longeque supra brutorum sortem eminenter, Animam rationem inspiravit, suis præditis facultatibus, Intellectu scil. et Voluntate, quæ quia per lapsum protoplasmorum amiserunt perfectionem illam primævam, nunc iterum per hoc donum, Philosophiam, perficiuntur, ut ex intellectu ignorantia, ex voluntate malitia expellantur. Magni proinde illa estimanda, informat enim intellectum cognitione veri, et voluntatem actione boni. Peripheria ejus est ampla, viridarium spatiosum, quia omnia Entia considerat. Qui itaque Naturam scrutari et occulta indagare vult, quique piè vivere, bene ac honestè agere desiderat, in sacrarium ejus se confirat. Itaque cum mihi ad honores philosophicos modestè contendenti, ab amplissimâ facultate Philosophicâ injunctum sit, ut juxta tenorem constitutionum Academicarum, exantato triplici examine privato, aliquid loco speciminis publici ederem, huic mandato morem gerens, viridarium illud Philosophiae amoenissimum ingressus sum, ubi flores quam plurimi sese affatim mihi obtulerunt; verum hac vice pro tenuitate ingenii paucos saltē selegi, quos Eruditorum candidate censure, decenti modestia subiçere constitui. Prosperos successus conatibus hisce meis largire o Deus optime, precor. Sit itaque

En òvópari τε οὕτω γένος γίνεται

SECTIONIS PRIORIS, POSITIONES THEORETICAS PROPOVENTIS.

POSITIO I. METAPHYSICA.

Omne Ens est Bonum.

Explicatio.

UT in Explicatione hujus positionis facilius progrederi queam, videtur opera pretium, 1. Distinctionem Nominalem vocis *Boni*, cum æquivoca sit, præmittere, ut melius intelligatur, quale hic intenditur. Est autem *Bonum* aliud *Ethicum* seu *Morale*, aliud *Physicum* seu *Naturale*, aliud *Metaphysicum* seu *Transcendentale*. 2. Hic autem remotis aliis acceptionibus *Bonum Transcendentale* intelligitur, quod dicit *convenientiam* cum voluntate divinæ, competitq; omni Enti quæ Ens est; *Bonitas* enim *Transcendentalis* non realiter distinguitur ab ipsâ *Entitate*, quæ bona dicitur, alias namq; ficeret in *Subjecto* (*Ente*) realem compositionē; At hoc est absurdum, cum sic & *Deus ipse*, qui *bonus*, esset compositus. Et ut *Ens* aliud est *increatūm* aliud *creatum*, aliud *independens* aliud *dependens*, ita & *Bonitas* alia *Summa*, *Independens* & per *Essentiam*, quæ *Increato* & *independentem* convenit; *Quantum*, enim quid habet de *Entitate*, tantum habet de *bonitate*, ut sonat axioma; Suæ ipsius quippè voluntati, quæ *Norma Bonitatis*, displicens esse non potest. Alia *Creatūs Dependens* & per *participationem*, quæ *creato* & *dependentem* tribuitur, quia est terminus creationis; at hic semper bonus, nam non potest Deus moveri ad creandum aliquid nisi bonum, cum ipse sit bonus. Sed negari non potest multa inveniri mala, ut *vitia Moralia* &c. quæ quatenus dantur, videntur quoq; posse dici entia;

Entia; Non incommodè ergo queritur, quomodo assertio in Theoremate posita sibi constare possit; cum quicquid malum sit, non habeat convenientiam cum voluntate divinâ, sed potius disconvenientiam & difformitatem? Hinc procul dubio fuit, quod Manes & Manichei, quia etiam malo quâ malum, veram & realem essentiam tribuebant, duo principia introduxerunt, unum Boni, alterum Mali. Verumq; quod Bono transcendentali non opponitur malum, cum à Bono nil nisi bonum. Bonum non est causa mali. Nec datur ulla Essentia quæ privata est conformitate cum voluntate divinâ. *Vitia Moralia Bonitatem Transcendentalem* non habent: Nam si hoc, haberent illam vel creatam, vel increatam: Non increatam, quia hæc solius Dei, non creatam, quia Deus non est autor iniquitatis. Manes & Manicheorum hæresis est pessima, quia Diabolum etiam creatorum facit & duo coaterna introducit. Unde Bona Vent: 2. d. 1. arti 1. citante Horneio in Ethicis. Credere se dicit eum errorem non humanam malitiam esse, sed diabolicam astutiam adinvenisse, ut se alterum Deum esse peccatorum mentibus persuaderet. Et iterum art: 2. quæst. 1. ait: Non posse se sibi persuadere hanc hæresin repartam ab homine qui aliquo tantum modo Philosophiam didicisset. Bono vero Morali & Naturali Malum opponitur, sed tūm Malum accipitur vel abstractè & formaliter, quomodo nuda est privatio & non ens, vel concrete & materialiter, quomodo significat ipsum Ens quod malum denominatur. Et in hæc acceptione duo includit, nempè *Materiale*, quod est ipsa entitas: & *formale*, quod à *rægia* seu Privatio & Negatio est boni. Hinc patet, ut ait Scheibl: Metaph: lib. 1. c. 10. n. 61. *Malum esse ex Entitate & privatione aggregatum quid;* Et quicquid in actu vitiioso est entitas, id omnne bonum esse; Malitiam autem non in Entitate, sed ejus privatione sive dictâ à *rægia* consistere.

POSITIO II. PNEUMATICA.

Spiritus præcisè consideratus, prout abstrahitur
à Finito & infinito, est Pneumatices objectum,
in quantum Naturæ Lumine cognoscibilis.

Expositio.

Tria hic observanda videntur. i. missis alijs significationibus vocis *Spiritus*, tam *Theologicis* quam *Philosophicis*, *Spiritus* hic propriè & adæquafè pro *Substantia immateriali* accipitur, & contradistinguitur *corpori*, inq; hoc sensu nullæ formæ *Physicæ* dicuntur immateriales seu spirituales præter *animam Rationalem*. ii. *Spiritus* prout præscindit à *Finito & Infinito*, & quatenus in *statu objectivo* idealiter consideratur, constituit *objectum* peculiaris disciplinæ sc. *Pneumaticæ*. Dari autem Theoriam aliquam Spirituum probari potest exinde: *Quia sicut non Entis nulla est scientia, nulla affectiones*, ita ex opposito, *quicquid Entitatem habet, aptum est ut in aliquâ disciplinâ tractetur*. Num verò tractatio eorum distinctam ab aliis efficiat disciplinam, inter eruditos disputatur. Quidam Magni nominis viri, considerationem eorum volunt pertinere ad *Metaphysicam*. Alii ad *Physicam*. Alii ad *Theologiam*. Verum ad *Metaphysicam* eam referri non posse (*sine prejudicio tamen magnorum virorum dictum*) evincunt hæ rationes. (a) *Quia Metaphysica est universalis disciplina*, quæ considerat Ens in abstractione summa, nec descendit ad specalia objecta ac quidditates particulariter determinatas. Sed ut *corpus* quod est particulare Ens, exigit peculiariter disciplinam scil. *Physicam*, & in *Metaphysicâ* non consideratur; ita nec *Spiritus* in illâ considerari debet, egredieretur enim sic limites suos. Naturam *Metaphysicæ* egregie

egregie dēpingit Calovius hīs verbīs: considerat Ens in abstracto & universali, & excludit Entia in particulari. Innuit communem rationem omnium, excludit considerationem speciem singulorum. Est enim abstracta ab omnibus, non verò concreta ex omnibus. Considerat omnia in universali, non universaliter omnia. Est sapientia entis, non entium. (β) Metaphysica & spirituum doctrina Pneumatica habent diversa principia & affectiones. Principia Metaph. sunt omnium prima, generalissima & notissima, tam respectu sui quam nostri. Qualia sunt: Impossibile est idem simul esse & non esse. Totum est majus suā parte. Pneumatica verò principia sunt speciālia & orta, nec ita nota, tale est: Quæ perfectiones inventiuntur in creaturis, ea etiam suo modo inveniuntur in Deo. Affectiones illius sunt generalissimæ competentes omni enti, vel in sensu unito, vel disjuncto. Hujus verò speciales, è sola spirituali naturā fluentes, ut simplicitas &c. (γ) diversos habent abstrahendi modos. Consule Metaph:cos & Pneum:cos. In Physica eorum Tractationem institui non posse patet, (a) Ex diversitate objectorum, differunt enim Pneum: & Phys: objectis, tam quoad materiale quam formale. Illius est spiritus, in quantum naturæ lumine cognoscibilis; hujus corpus naturale quæ tale. Spiritus autem & corpus, ut notum, opponuntur, non verò subordinantur. (b) Ex diversitate principiorum & affectionum. Confer Pneumaticos & Physicos. (c) Ex diversitate abstractionis. Qui animam rationalem saltē ad Physicam revocant, illis satisfacit distinctio inter considerationem animæ absolutam, quæ in Pneumaticis, & respectivam quæ in Physicis instituitur. Qui ad Theologiam spiritum Theoriam spectare volunt, confundunt lumen Nature, cuius foetus est Pneumatica, cum lumine Revelationis, cui originem debet Theologia. Pneumatica præterea est disciplina Philosophica; Theologia autem

rem superior facultas. Proinde firmis rationibus super-
structam esse sententiam eorum, qui *Pneumaticam* pecu-
liarem, & à cæteris omnibus distinctam faciunt discipli-
nam, ostenditur, i. *Ex peculiari & distincto objecto* (*objectum*
n. est mensura disciplinarum Theoreticarum) quod est *spiritus*;
cui requisita objecti etiam competunt, sc. quod *spiritus*,
in nulla disciplinâ sit *Principium*, *Affectio* aut *species* vel
modus contrahens. (2) *Ex diverso considerandi modo*; *Pneu-*
matica enim in *affectiones spiritus*, in quantum Naturæ lu-
mine ejus cognitio haberi potest, inquirit. 3. *Ex specie*
substantia oppositâ; Si contemplatio corporum naturalium
distinctam & peculiarem postulat disciplinam, cur
non multò magis *spirituum cognitione*, quippe quæ præstan-
tior & nobilior cognitione corporum naturalium. 4.
Ex ipsâ experientiâ; Inveniuntur enim viri excellentissimi,
qui de spiritu peculiares disciplinas conscripsere. III.º
quod hic dicebam observandum, est *ipsum formale* hujus
objecti, quod quia ante tactum, hic paucis attingam: sc.
in quantum Natura lumine cognosci potest. Ergo huc non
spectant omnia, quæ quoquaq; modo de spiritu sciri pos-
sunt, sed tantum ea, quæ natura lumine cognosci queunt.
Quæ vero de spiritu tam Finito quam Infinito ex solâ scri-
pturâ S.ª revelata sunt, ad *Theologiam* pertinent.

POSITIO III. PHYSICA.

Homo duabus constat partibus essentialibus, A-
nima rationali & corpore organico.

Resolutio.

Duo hic notanda, i. *Quod Homo dicatur Totum*, non
quidem *Perfectionale*, ut Deus, qui propter totalitatem
omnium perfectionum, Totum dr. Nec *Potentiale*, quale
anima,

anima, plures continens potentias. Nec *universale*, ut genus & species; quæ sunt conceptus essentialiter communes pluribus inferioribus. Nec *Numerale*, quod est collectio plurium unitatum, ut Numerus multitudinis. Nec *integrale*, quod solum est pars essentialis, constans partibus integrantibus & quantitativis, ut, corpus humanum. Sed *Essentiale*, compositum ex *materia* & *forma*, tanquam principiis constitutivis seu partibus essentialibus. II. Partes hæc essentiales sunt *Anima Rationalis* & *corpus humanum*; non enim illa absq; hoc, nec hoc absq; illa *Hominem* facit; sed ut ex harum partium conjunctione constituitur *homo*, ita ex harum disjunctione tollitur & moritur. Defendant nonnulli tres esse hominis partes, *corpus*, *Animam* ac *Spiritum*. Alii duas in homine ponunt *animas*, easq; contrarias, unam à *Bono*, alteram à *mallo* Deo inditam, ut *Manichæi* Teste *Augusti*: Alii tres *Animam vegetantem*, *sentientem*, & *Rationalem*. Sed hæc sentientia sibi non constant. (1.a) Quia de tertia illâ parte *Spiritu* scil: nec *Natura* nec *scriptura* loquuntur. Tradunt quidem *Ethyisci* & *Medici*, ut in aliis corporibus naturalibus, ita in homine dari quosdam *spiritus*, quos dividunt in *institum*, qui calidum innatum & vinculum animæ ac corporis est; *Et Influentem*, qui vel *Naturalis* in hepate generatus; vel *vitalis* in corde; vel *Animalis* in cerebro. Verum hi *spiritus* non tertiam in homine efficiunt partem, sed sub *corpore* comprehenduntur, quia *corpora* sunt quamvis subtilissima; *Spiritus* autem dicuntur æquivocè & propter subtilitatem, quia tenuissima sunt & ad agendum paratissima. Quomodo intelligenda venit vox *Spiritus*, cum in dictis *scripturæ* conjungitur *anima*, explicant Theologi. Gen. 2; 3. ubi de creatione hominis agitur, expressè fit mentio duarum tantam partium,

corporis de limo terræ formati, & Anima diuinitùs inspiratae, unde factus homo vivus, cui dicto scripturæ tanquam verissimo, adhærere tutum. (2. da) *Monachorum falsa opinio, in concilio Constantinopolitano damnata est.* (3. tia) *Sententia ponens tres in homine animas distinctas, rejicitur tanquam absurdæ; Nam sic homo aut nullius esset speciei, aut ad tres referri deberet. Eset Planta atq; brutum antequam fieret homo, dupliciq; morte ante nativitatem moreretur, dicente Sperlingio in Anthropologia Physicâ Fol: 66. vel si tres realiter distinctæ animæ simul essent in homine, tūm post dissolutionem animæ rationalis, adhuc viveret ac sentiret quæ brutum, ultimo iterum vitam haberet quæ Planta, quod absurdum. Dico itaq; quod una illa anima rationalis quæ specifica est, & ante & post Nativitatem, omne id præsteret quod inferiores illæ, est enim ea potentiæ, tām animæ vegetativæ & sensitivæ, quam propriæ instructa.*

POSITIO IV. MATHEMATICA.

Terram in medio mundi sitam, & instar centri totius hujus universi, ac immobilem esse, cum
Dn. Tychone Brahe affero.

Elaboratio.

Stellas in coelo immobiles esse, ac locum suum constantè tenere, & terram circa centrum suum circumgyrari, Pythagoreorum olim dogma fuit, quod quia paucos tunc invenit adstipulatores, teste D. D. Bernb: *Varenia* in *Geographiæ* sua generali. multis seculis oblivione quasi sepultum habitum; donec ante annos ducentos circiter *Nicolaus Copernicus* magnum illi conciliaverit no-

men;

mēn; constituens solem centrum mundi & immobilem;
Terram verò tanquam Planetam collocans inter *Venerem*
& *Martem*, quam annuo cursu circa solem circumferri
voluit. Cujus sententiæ aëleclas ac imitatores habuit
Astronomos excellentes, *Keplerum*, *Galileum de Galilæo*, a-
liosq; qui eam multis rationibus confirmarunt ac defen-
derunt. Sed quia Hypothesis hæc Scripturæ S.æ adversatur,
idcirco verisimilior mihi videtur sententia *Tychonis*, ver-
bo Dei & quotidianaæ experientiæ magis quippe consen-
tanea: Apparent enim non solum reliquæ stellæ sed &
sol singulis diebus ab oriente in occidentem circa terram
moveri, & spatio 24 horarum ad eundem ferè cœli lo-
cum redire, quod terram in medio sitam, immobilem
& pro centro habendam arguit. *Sensuum enim judicio*
tamdiu standum, donec rationibus firmis id fuerit explosum, in-
quit Sperlingius in Synopsi sua Physica. In Scriptura
Sacra etiam pro miraculo habetur solem stetisse ac retro-
gressum fuisse, & terram moveri; dicitur n. hæc funda-
ta super bases suas, nec in æternum moveri. Blebelius in
Sphærâ suâ pag. 16. 4. argumentis hanc Tychonis
sententiam defendit.

SECTIONIS POSTERIORIS, POSITIONES PRACTICAS PROPOVENTIS.

POSITIO I. ETHICA.

Virtus hominibus naturâ non inest.

Enodatio.

Galenus in peculiari libro, ait virtutes nobis per solam
naturam & temperamentum corporis competere; ve-
rū ut plenius intelligatur positio hæc, notandum tri-
pliciter aliquid inesse à naturâ. 1. *Quod convenit naturali*
inclinationi. 2. *Quod potentia* & *quoad feminam quedam inest,*

actus autem & perfectio industria & labore parantur. 3. Quod complevitè, actu & formaliter inest. Prioribus modis, virtus, quæ anima ac splendor beatæ vite salutatur, à Naturâ insesse dici potest. Ultimò autem modo non; Quia si hoc modo inesset (α) nunquam prolaberemur in vitia. (β) Necessariò tûm inesset omni homini; quæ enim specie sunt, ea convenientiunt omnibus individuis; at virtus omni homini non inest, teste experientiâ. Inest ergò virtus fatente Gutkio in disputat. gen: pract: à Naturâ inchoativè, in quantum naturalitè in perfectionem nostram propendemus. Et Cic. 3. Thusc. unicuiq; mortalium semina quedam virtutum sunt innata. Consumativè verò & complevitè ex alvefactione: Nam natura etsi efficax sit in effectis suis producendis, tamen perficere virtutes est ultra vim & sortem naturæ, quia perfectio studio & exercitatione acquiritur. Requiritur itaq; i. Natura tanquam causa remota & inchoans, si enīm naturalis propensio, aptitudo & inclinatio deesset, habitus acquireti non posset. ii. Doctrina, non tanquam virtutem plenè constituens (nam sic omnes doctrinâ imbuti, secundum virtutem agerent, quod fallsum) sed veluti dirigens & continuans, quatenus cum prudentiâ conjuncta. iii. Cerebra exercitatio & diligens affectudo, tanquam causa propinquâ, primaria atq; perficiens, perfectum gignens habitum, sine quâ nemo ad culmen veræ virtutis ascendere potest.

POSITIO II. POLITICA.

Status Regni Sveo-gothici est Monarchicus.

Evolutio.

Formas ac species Imperii quamvis nonnulli plures, alii pauciores enumerent, consentiunt tamen in eo fermè

& ve-

& veteres & recentiores Politici, si de rectis & simplicibus sit sermo, non esse plures quam tres, quod ex numero imperantium probari potest; aut enim summam potestatem obtinet unus in omnes sibi subjectos, & dicitur *Monarchia*; aut plures, unde *Polyarchia*, ubi vicissim vel pauciores, iij; optimates, & dicitur *Aristocracia*; vel omnes, aut major populi pars, & dicitur *Democratia*. Duo in hac positione nota-
da veniant. 1. Quod status Regni Sveogothici sit monarchicus, talis enim semper & ab initio, ad hanc usq; tempora viguit, confirmante non solum Historia patria, sed & rerum magistrâ experientia. Rex enim nobis unus est, Majestatem solus gerens & sine pari regnans, Deum atq; Legem tantum superiores agnoscens. 2. Sed sicut in cor-
ruptâ hâc naturâ, nullum elementum appareat purum, nullumq; temperamentum simplex, ita simplex ille ac idealis sta-
tus societati humanæ prodesse vix potest, nisi accedat tem-
peratura quædam. *Democratia* censetur quidem jucundissima propter æqualitatem ac libertatem populi; ast tam-
en mutationibus & incommodis magnis ob populi in-
scitiam & ingenii diversitatem est obnoxia. *Aristocracia*
prudentissima habetur ob virtutem & optimam ac saluber-
rima optimatum consilia, sed & ibi dissensiones, turbæ
& odia metuenda, propter invidiam, & favoris ac fortu-
næ æmulationem. *Monarchia* perfectissima est & tutissi-
ma, quia convenit maximè cum Deo & Natura. Verum
cum & ibi difficultatum sit invenire hominem perfectissimam
virtute praeditum, illaq; in *Tyrannidem* facile degenerare
potest; hinc fit, ut vix ullus status merè simplex ratione
existentia & *administrationis* reperiatur; quamvis ratione
formæ, *essentia* & *constitutionis* simplex dici queat. Sic in
Regno nostro Sveo-gothico hoc tempore serenissimi Regis Mi-
norennsis nomine, Regina vidua clementissima, & supremi

officiales, Regni senatores atq; proceres illustrissimi regnum administrant.

POSITIO III. OECONOMICA.

Agricultura est modus acquirendi victum, aliaq; necessaria in Familia optimus:

Declaratio.

Modi acquirendi victum & amictum, ab oeconomicis varii enumeraontur, quorum alii sunt ordinarii, alii extraordinarii; Ordinarii iterum vel simplices, qui vel Naturales, vel artificiales, vel mixti, qui quidem omnes boni ac legitimi, quatenus cum prudentia & virtute conjuncti; optimus tamen inter hos censetur agricultura propter has rationes. (α) Propter indigentiam: nam sine eâ vita mortali- um diu felix consistere vix potest, cum omnia quæ inter- râ gignuntur, ad usum hominum creata sint, quæ propte- rea nisi colatur, frumentum hominibus communiter non suppeditat. Ex cultura verò ejus fructus varii, multa fru- meatorum genera, & rerum omnium copia ad victum hominum proveniunt. Unde Cic. lib: I. de officiis omnium rerum ex quibus aliquid acquiritur, nihil est agriculturâ melius, nihil uberiorius, nihil dulcior, nihil homine libero dignius. (β) Quia est antiquissimus, qui genus humanum ab ipso exor- dio mundi aluerat; Primus enim agricola fuit adam. (γ) Quia est maximè naturalis, imo ut ait Franc: Burgersdici- us idea doct: oeconomicæ c. 8. §. 9. Hic modus Natura- lissimus est; Natura enim, urgente necessitate, docuit hunc modum ad victum acquirendum, ut enim mater naturaliter suppeditat nutrimentum liberis suis, ita & parens omnium terra, omnia nutrit. (δ) Quia justissimus quoq; est, quoni- am vita rustica est simplex, innocens, vitiis non æquè obno-

obnoxia, non occupata honorum ambitionibus, non fraudibus, dolis & insidiis gaudens, sed quieta, tranquilla; quare fixerunt ingeniosissimi Poëtae justitiam quondam ab omnium ordinum gentibus expulsam, apud agricolas longissimum tempus habitasse. (8) *Quia præterea utilissimus est*, qui præter sustentationem, plurimum etiam ad corporis exercitationem facit, non enim reddit corpora, agricolarum inepta, ut artes viliores aliae, sed idonea & apta ad labores sustinendos, & ad fortitudinem bellicam præparat, ut possint animosè & intrepidè aggredi hostem; aliaq; imminentia mala subire; sunt namq; agricultoræ omnibus coeli injuriis ferendis aſlueti, deliciarum ignari, parvo contenti, & ad omnem laborum tollerantiam indurati; unde Cato, Citante Wendelino: lib. 2. polit. cap. 39, pag: 438. *Ex agricultoribus & viris fortissimi & milites strenuissimi dignuntur:* Atq; hæc pro ratione instituti proposuisse sufficient. Devotâ hâc δοξολογia disputationem concludo: Gloria patri, Filio & Spiritui Sancto, in secula nunquam terminanda!

*Solidæ Eruditionis & Virtutis laude Politissimo JUVENI,
DN. GEORGIO SCHIFFER Wessmanno, honorum
in studio Philosoph. summorum Candidato Meritiss.
& pro ijsdem publicè Disputanti; Amico suo
honorando:*

*Virtutis, laudisq; simul, claraq; sophie
Eusebia & Charitum perstudiosus eras
SCHIFFERE, Agricolas vigilans, nautasq; secutus
Semina cum fructu colligis: atq; ratem
Dirigis in portum latus, jaclate periclis
Vicisti adversæ sortis, amice, malum.*

Hinc

Hinc tibi multiplicis gratabor nomine honoris
Cujus inoffenso nunc pede templa petis.
Vade bonis avibus, quorūsum te fata, Deusq;
Vel patriæ proceres, vel tua vota vocant.
Hospes es optatus quocunq; accesseris: artis
Virtutisq; simul te comitantur opes.
Dives & incolmis vives: post fata manebunt
Nomen, honosq;: polus dat tibi plura. VALE!
Felices in studijs progressus L. Mq. licet occupatissimus
gratulab:
M A R T I N U S M I L T O P Æ U S
Eloq. Prof. & F. Ph. Dec.

Salve Præstantissime Dn. CANDIDATE, amicorum optime.
HOnesta nostra familiaritas, quæ longo intervallo amplexibus suis, nos arctius adligavit, tantum effecit, ut tibi in hoc tuo laudabili progressu, verbo gratularer. Studia literarum apparent quidem in pueritia difficultia, præcipue illis, quos iniqua fortunæ fors voluit paupertatis onere conflictari, in adolescentia tamen minus laboriosa sunt, ast in matura ætate, jucundos illis, qui hoc superare valent, edere solent fructus: Jam opus illud grave paupertatis hactenus incumbens, vicit Præstantiss. Dn. CANDID: subsequentesq; molestias superavit, fructum itaq; laboris deliriæ abundantem reportabit. Nemini enim suæ sortis asperitas displicere in tantum potest, quin spem concipiat magnam, fore ut Musarum, quas colit, gratia favoreq; ad magna & laudanda consurgat. Omnia quibus honor & gloria paratur curis & laboribus subjecta sunt. Quamobrem tibi amice amande gratulor tanti honoris fastigium; Propitium Numinis favorem in vota vocabo, velit te ulterius benedictionis suæ affectione amplecti, quo honores impetrati, in laudem & nominis sui gloriam, Reip. emolumenatum, proprium decus, Parentis & consanguineorum solatum, gaudiumq; maximum, vergant. Vale

Tuus. T.

L A M B E R T U S . P. Montanus.